

ekonomové zapomněli, že tento ekonomický zákon charakterizuje nejhlavnější vývojové tendence, působí tedy spolu se všemi ostatními ekonomickými zákony. Třetí směr se zaměřil na dokonalou formulaci tohoto zákona; v diskusi byla řešena otázka výroby a spotřeby za socialismu, v diskusi se přihlíželo také ke klasikům. Nakonec se autor pokouší o vlastní formulaci tohoto zákona: „Stálé rozšiřování a zdokonalování výroby na základě pokrokové techniky plným rozvinutím tvůrčí práce, zbavení vykořisťování, plánovitě vynakládané práce schopnými členy společnosti za účelem stále dokonalejšího uspokojování potřeb společnosti, stálého zvyšování blahobytu a všestranného rozvoje všech členů společnosti“ (str. 157). — G. Schmidt-Renner řeší v článku *Oblastní ekonomika* především předmet tohoto oboru; v souladu s různými oblastmi, existujícími v NDR (kraj, okres, město) rozlišuje také různé oblastní ekonomiky (ekonomika kraje, okresu a města); oblastní ekonomika není pouze odrazem konkrétních ekonomických skutečností v daném území, nýbrž je také prostředkem k progresivním přeměnám daného stavu v daném území. Oblastní ekonomika sestává potom ze tří částí, jež na sebe navzájem navazují: z inventury území, z oblastní analýzy a z vývojového programu území. Inventura území (jako nutný předstupeň oblastní analýzy) podává statistický, textový a kartografický obraz nejdůležitějších skutečností v daném území a zároveň jejich vývojové tendence. Oblastní analýza zahrnuje tyto úseky: postavení území v rámci národního hospodářství, současný vývojový stav území a jeho historické příčiny, ekonomickou charakteristiku zeměpisných a demografických podmínek, sociálně-ekonomickou strukturu území, administrativní a ekonomické členění území, analýzu jeho hospodářských odvětví (zvláště pak speciálních výrobních a služeb), analýzu zařízení pro zásobování a poskytování služeb obyvatelstvu a konečně analýzu vztahů uvnitř oblasti a vztahů mezioblastních. Na základě inventury a analýzy oblasti vzniká program hospodářského rozvoje, který musí zajišťovat komplexní vývoj celého území, rozvoj jednotlivých hospodářských odvětví (zejména odvětví speciální výroby a speciálních služeb); jednotlivá odvětví musí napomáhat rozvíjet celou oblast a oblast musí napomáhat rozvoji jednotlivých odvětví. Jen takto pojaté programy hospodářského rozvoje oblastí mohou sloužit jako podklad pro perspektivní plánování.

Rudolf Stancl

„Philosophie des Verbrechens“ — odhalení západoněmecké ideologie

Tato poznámka nemá být recenzí v obvyklém smyslu, ale pouze informací o knize. Toto zaměření si vyžaduje především charakter publikace. Jde o knihu „Philosophie des Verbrechens. Gegen die Ideologie des deutschen Militarismus“ — kolektivní práci katedry filosofie Institutu společenských věd při ÚV SED; redigovali a vydali ji G. Heyden, M. Klein, A. Kosing; vydal VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin 1959, stran 418.

Kniha je rozdělena do šesti kapitol. V I. kapitole autoři knihy ukazují protiklad dvou německých států a jejich ideologií. Zatímco vývoj v NDR — v prvním mírumilovném státě v německých dějinách — vedl ke vzniku a rozvoji socialistického vědomí, vývoj v klerikálně militaristickém bonnském vrchnostenském státě dospěl k politice a ideologii veskrze anti-humánní. Protože západoněmečtí militaristé nemohou otevřeně využít zdiskreditované fašistické ideologie, sahají ke křesťanství, které někdejší šéf generálního štábu NATO generál Gruenther označil za „morální tmel“ NATO. Do tohoto náboženského světového názoru se pak dají přiřadit též různé reakční školy idealistické filosofie jako např. Jasperův existencialismus nebo Jordanův pozitivismus apod. Těm všem je přes jejich různost společné jedno: znemožnit lidem poznání vývojových zákonů společnosti a přispět tak k pěstování pocitů bezmocnosti vůči smrtelným plánům imperialistů a militaristů.

V II. kapitole je rozebrána západoněmecká strategie psychologického vedení války, která jde nejen po linii světónázorového vyzbrojování bundeswehru, ale i po linii militarizace a klerikalizace západoněmeckého školství. Tato strategie v posledních letech místo někdejšího defenzivního charakteru nabyla charakteru vyložené ofenzivního a agresivního.

Militarismus si však chce pomocí klerikalismu podrobit nejen školu a bundeswehr, nýbrž veškerou inteligenci a s její pomocí zpracovávat příslušným směrem celé veřejné mínění. To ukazují autoři knihy v kapitole III., nazvané *Klerikální filosofie a militarismus*. Podrobně rozebírají, že pro poměr náboženství a vědy se stalo směrnatným řešení Augustinovo (5. stol.) a zvláště Tomáše Akvinského (13. stol.), kteří sice rozum neodmítají, ale podřizují jej církevním dogmatům. Toto řešení oživil koncem 19. stol. papež Lev XIII. a zastával je ve 20. stol. papež Pius XII. Je vůbec příznačné pro celý novothomismus. A byl to právě Pius XII., který se 22. 11. 1951 pokusil v přednášce nazvané „Důkazy Boha ve světle moderní přírodovědy“ zneužít některých výsledků vědy pro zdůvodnění ná-

boženství a politického katolicismu. Tato přednáška se stala linií pro publicistickou a propagandistickou činnost reakčních katolických ideologů. Zájemci najdou cennou kritiku tohoto katolického komolení přírodovědy a současně správné vědecké vysvětlení těchto otázek v oddílech „Fyzika klerikálů“ a „Klerikální vitalismus“.

Autoři knihy však ve III. kapitole rozebírají nejen klerikální filosofování o otázkách přírodních, ale i společenských. Jde o katolické sociální učení a o evangelickou etiku.

Katolické sociální učení staví jedince nad společnost s odůvodněním, že společnost je méně než osobnost, protože nemá žádnou duši(!). To hlásá např. Adolf Susterheim, jeden z vůdčích ideologů Adenauerovy CDU/CSU.) Takový názor je však jen náboženským vydáním buržoazního individualismu, který má zabraňovat organizovanému boji dělníků a ostatních pracujících za osvobození od kapitalistů.

Evangelická etika a politika je rozebírána na dvou místech — zde a v následující kapitole. Proto se o ní zmíníme až v další části.

V další, IV. kapitole, nesoucí název *Filosofie atomové bomby*, autoři knihy ukazují, kam vyúsťuje celý rejstřík západoněmeckého reakčního filosofování — od idealistických filosofů přes reakční část vědců až po vládnoucí kruhy v katolické a evangelické církvi: k vychvalování atomové války. Tohoto cíle se snaží dosáhnout různými cestami.

Tak existencialista Jaspers, který uveřejnil v r. 1959 knihu „Atomová bomba a budoucnost člověka“ a dostal za ni na knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem cenu míru (!), zastává téži: „Mír, avšak přes svobodu — svobodu, avšak přes pravdu“. Pravdou však nemyslí věrný odraz objektivní reality v našem vědomí, ale určitý způsob myšlení. O jaký způsob myšlení — „pravdu“ — Jaspersovi jde, ukazují tyto jeho myšlenky: „Velká úzkost lidstva může být tvůrčí úzkostí... prvním úkolem dneška je tuto úzkost stupňovat“, neboť jen tak „... se ujasní úzkost osvobozuje jako rozum“. Pak lidé pochopí, že „... nesmějí viset na životě, neboť časné bytí není „poslední skutečností“. Lidé prý naplní svou substancí svým sebeobětováním. Ne náhodou proto jezuité Jasperse v *Rheinische Merkur* (29. 3. 1959) pochválili: „Který kazatel řekne svému obecenstvu přímo, že jsme zde na světě ne proto, abychom dobře žili, nýbrž proto, abychom dobře zemřeli?“ — Takový „způsob myšlení“ je pak prý základem svobody, jejíž nejdůležitější stránkou je podle Jasperse osvobození lidstva od nekřesťanského „totalitarismu“, a to třeba i atomovou válkou. — Pak prý teprve nastane mír. — Právem je tedy Jaspers, tento filosof atomové smrti, hodnocen autory knihy jako idealistická hlásná trouba oněch imperialistických sil, které se nebojí ničeho víc než právě míru.

Jiným apologetem atomové smrti je západoněmecký reakční filosofující fyzik Pascual Jordan, zastávající filosofii pozitivismu. Svůj pozitivismus však Jordan spojuje s náboženstvím: „Právě podle pozitivistického pojetí se nabízí nové pozitivní možnosti poskytnout náboženskému životní prostor bez rozporů s vědeckým myšlením.“ Přírodověda prý musí být opět (?) vzata do lůna církve, tzn. klérus má libovolně disponovat přírodovědou a jejími vymoženostmi, tedy též atomovou bombou. Za situace, kdy klerikálové jsou v NSR u moci, je vyložení reakčního smyslu Jordanova filosofování zcela očividný. Tento reakční fyzik napadá oněch 18 statečných göttingenských jaderných fyziků, kteří pozvedli svůj hlas proti atomové smrti. — Mnohem více však Jordan útočí proti současnému masovému hnutí bojujícímu proti imperialismu a válce a odsuzuje je jako „nezdařené velké povstání lidstva proti bohu“(!). Proto volá — samozřejmě zastřeně — po „opětém zavedení fašismu: „učinit tenkou, tón udávající vrstvu v její řídící a tím sloužící působnosti funkce schopnou“.

Do noty těmto reakčním filosofům a přírodovědcům vpadá i politický klerikalismus. Nemohl zůstat stranou ideologického boje, který se stále více rozhořival mezi nositeli atomového vyzbrojování a jeho odpůrci. A tak sedm západoněmeckých katolických teologů odsoudilo hnutí „Boj proti atomové smrti“, protože prý útočí proti „mravním“ základům Adenauerovy demokracie. Nejvyšší představitel politického klerikalismu v NSR kardinál Frings, důvěrník samotného Adenauera, volá po atomovém křížáckém tažení proti „bezbožnému bolševismu“ a odvolává se přitom na papežské oběžníky, v kterých se říká, že atomové zbraně a jejich použití nejsou samy o sobě nemravné (!). Takové katolické moralizování není pak opravdu ničím jiným než morálkou atomové smrti. Proto také tak popularizují heslo vyšlé z biskupského paláce v Essenu „Lieber tot, als rot!“

O nic pozadu za katolickými klerikály nezůstávají vládnoucí kruhy kléru evangelického. Tak probošt Hans Asmussen podporuje adenauerovské „lieber tot, als rot“ hlásáním ideje: „Kdo se bojí atomové zbraně více než zabít duši, zradil právě všechny články křesťanské víry“. „Vždyť... atomová bomba je meča v rukou božích“(!). A hlava západoněmeckých evangeliků, známý biskup NATO, Dibelius, v knize „Mír na zemi?“ napsal: „Zda v míru žijeme déle, než kdyby byla pořád válka — to je velmi lhostejné... Jsme zde k oběto-

vání". A evangelický profesor hamburské university teolog Helmut Thielicke, někdejší příslušník SA, ukazuje cíl tohoto obětování: „Ve světové politice musí být zničena nereseriozní firma...“ — Jde o jakýsi evangelický doplněk k onomu pověstnému „Radiergummi“ ministra války Strausse, který se chvástal, že jeho útočníci směřující na Ural by mohli nechat zmizet SSSR z mapy světa. — Evangeličti reakční klerikálové se však sjednotili s militaristy nejen ideově, ale i smluvně: 22. 2. 1957 uzavřeli Dibelius a Brunotte s Adenauerem a Straussem „smlouvu o vojenské duchovní péči“, podle níž mají evangeličti feldkuráti mj. spolupůsobit při tzv. „pověření“ vojáků. „Pověřením“ se míní dosažení slepé poslušnosti v přípravě a uskutečňování atomové války.

V předposlední, V. kapitole *Filosofický antikomunismus jako ideologie „svobodného světa“* autoři knihy ukazují logický cíl všeho tohoto filosofování západoněmeckých reakčních ideologů: štvání proti mírumilovným socialistickým zemím. Toto štvání má však v oblasti filosofie zvláštní podobu, m. j. také podobu „vyvracení“ dialektického a historického materialismu.

K tomuto „vyvracení“ jim má posloužit nejstoudnější falšování základních tézí marxisticko-leninské filosofie. Katolíci teologové se snaží útočit hlavně proti dialektickému materialismu, evangeličti zase proti historickému materialismu. Falšují marxistický pojem hmoty, dialektickou metodu a marxistickou teorii poznání (např. jezuita Jakob Flommes), v Marxovi vidí subjektivního idealistu, aby jej mohli spříznit dokonce se západoněmeckým existencialistickým fašistou Heideggerem! Útočí zvláště proti dialektice, která ukazuje pomíjivost všeho existujícího. Prosazují proti ní thomismus, podle kterého je vše v přírodě a ve společnosti (thomisté ji rozumí společnost kapitalistickou) správné tak, jak to je, protože je to od boha.

Evangeličti ideologové se snaží zase falšovat hlavně historický materialismus, a to ve svých tzv. „Marxismus-Studien“, vydávaných od r. 1952 s finanční podporou samotného bonnského ministerstva vnitra (!). Zvláště se snaží napadat a falšovat marxistickou myšlenku o revoluci, kterou líčí jako násilný převrat skupiny spiklenců. Právem se proto autoři knihy ptají: Nezakázal ústavní soud v Karlsruhe v r. 1954 protiprávně KSN na základě právě tohoto vyhaného obvinění?

Místo proletářské revoluce je třeba přeměnit vlastní nitro. Tak se to snaží ukázat vlastní spiritus rector (redakční) komise pro „Marxismus-Studien“ E. Metzke, který se pustil do módního tématu — do problému „odcizení“. Jeho falšování Marxova výkladu odcizení spočívá v tom, že popírá materiální příčiny odcizení v kapitalistickém soukromém vlastnictví a přemísťuje je do přirozenosti člověka v podobě posedlosti po majetku, kterou je třeba odstranit pomocí kontemplace — a bude vše v pořádku.

Autoři knihy uzavírají prvních pět kapitol své knihy správným zjištěním, že antikomunismus svým rozněčováním barbarské nálady ke křížáckému tažení proti socialismu a světovému míru není jen pošestilostí, jak jej kdysi označil Thomas Mann, nýbrž přímo *filosofii zločinu*.

Antikomunismus je antihumánní, neboť se snaží zničit nejhumnější společenský řád v dějinách lidstva — socialismus a komunismus. Co totiž může být označeno za větší morální čin v historii, než osvobození lidstva od vykořisťování a útlatku, jak ukazují autoři knihy v poslední VI. kapitole, nazvané příznačně *Socialismus zvítězil!*

Kolektivní práce katedry filosofie Institutu společenských věd při ÚV SED „Philosophie des Verbrechens“ je velmi cennou pomůckou k odhalování ideologické přípravy atomové války NSR (a vůbec NATO) proti nám a všemu mírumilovnému lidstvu. Její význam přesahuje proto rámec NDR a Evropy.

Kladem publikace je především šířka její kritiky — od politických názorů západoněmeckých militaristů přes názory náboženské (katolická sociologie a katolická a evangelická etika) až po názory přírodovědecké a filosofické. Tyto názorové oblasti však autoři knihy nekritikují izolovaně, ale ukazují jejich vzájemnou spjatost a jejich společný ideologický základ, kterým je ideologie křesťanská. Škoda, že autoři knihy nepostavili zásady „lásky k bližnímu“, „miluj nepřátele své“ atd., oficiálně hlášené křesťanskými církvemi, do ještě ostřejší konfrontace s tím, oč tyto církve de facto usilují. Tím by mnohem více vystoupila do popředí pokryteckost jejich morálky a její skutečný základ a cíl — atomová smrt.

K dalším kladům publikace patří dále to, že vyvrací nepřátelské názory seriozní vědeckou, naprosto přesvědčivou argumentací. Dbá přitom důsledně Leninova metodologického požadavku — vidět za bojem stran ve filosofii boj tříd — a provádí konkrétní analýzu konkrétních názorů v jednotě s konkrétní tříděně politickou situací. V tomto směru může posloužit jako určitý vzor i některým našim filosofům.

Nedostatkem knihy je to, že neobjasňuje dostatečně vztah dnešní západoněmecké „filosofie zločinu“ k hitlerovské ideologii, dále její vztah k agresivní ideologii amerických impe-

rialistů, dále jaký podíl mají na této ideologii západoněmečtí sociální demokraté ap. O těchto nedostatcích píše kandidát filosofických věd major dr. Jindřich Filipec v časopise „Vojenství“ (zvláštní číslo 1960) a také je svou vlastní prací „Filosofie atomové smrti“ zčásti napravuje.

Další nedostatky jsou jen dílčího rázu (např. rozbor katolické a evangelické etiky je zbytečně na dvou místech knihy apod.).

Přes tyto některé nedostatky sáhnou k uvedeně knize všichni naši ideologové, propagandisté a zájemci jako k důležitému pomocníku v boji za odhalování západoněmeckých militaristů a klérofašistů a za ideologické vyzbrojení a zpevnění našich pracujících.

Jiří Sedlák

(Poznámka: Kniha mezitím vyšla česky s názvem: „Filosofie zločinu“ SNPL, 1961, 336 stran.)

Obhajoby kandidátských prací a habilitace pracovníků a aspirantů kateder marxismu-leninismu na Universitě J. E. Purkyně v Brně

V březnu 1958 obhájil na zasedání vědecké rady filosofické fakulty University J. E. Purkyně v Brně kandidátskou práci, nadepsanou *K základní otázce estetiky, Václav Zylmund*, odborný asistent katedry dialektického a historického materialismu. Práce vyšla již v roce 1957 tiskem v nakladatelství Krásné literatury, hudby a umění. V. Zylmund zde rozebírá především otázku specifčnosti uměleckého poznání skutečnosti a s tím spjatý problém společenské podmíněnosti umění.

Dr. Jaromír Bartoš, odborný asistent katedry dialektického a historického materialismu obhájil v březnu 1960 před komisí vědecké rady Filosofického ústavu ČSAV svou kandidátskou práci, nazvanou *Vývoj pojmu náhoda v obrysech*. Práce se zabývá otázkou vývoje pojmového komplexu „náhoda“ v dějinách filosofického myšlení. Rozšířená práce této práce byla obhájena jako řešení dílčího úkolu státního vědecko-výzkumného plánu a po jisté úpravě a doplnění je připravena do tisku v německém překladu pod titulem *Der Begriffs-komplex „Zufall“ im philosophischen Denden Europas*.

Kandidátskou práci s názvem *Příspěvky k základním otázkám teorie pravdy* obhájil rovněž ve Filosofickém ústavě ČSAV *dr. Ludvík Tošenovský*, odborný asistent katedry dialektického a historického materialismu, a to v prosinci 1960. Obsahuje dílčí studie k základním otázkám teorie pravdy (objektivnosti pravdy, ověřitelnosti pravdy praxí, absolutnosti a relativnosti pravdy, konkrétnosti pravdy a její definice). Podle připomínek oponentů upravená a doplněná práce, která byla také podkladem pro *habilitační řízení*, konané na řádném zasedání vědecké rady filosofické fakulty university J. E. Purkyně v únoru 1962, vychází letos tiskem ve Státním pedagogickém nakladatelství, edici *Spisů filosofické fakulty university J. E. Purkyně*.

Dr. Karel Hozman, odborný asistent katedry dialektického a historického materialismu, obhájil v říjnu 1961 ve Filosofickém ústavu ČSAV kandidátskou práci nazvanou *Gnoseologie amerického pragmatismu*. Podrobuje v ní kritice noetické názory nejen některých čelných představitelů této současné americké buržoazní filosofie, ale také filosofické názory řady dalších autorů, zejména těch, jejichž noetická koncepce souvisí s vysoce aktuální analýzou soudobých amerických politických doktrín. Pozornosti zaslouží také Hozmanova kritika operacionálního.

V dubnu 1961 obhájil *JUDr. Jan Srůtka*, odborný asistent katedry politické ekonomie University J. E. Purkyně v Brně, na zasedání vědecké rady filosofické fakulty habilitační práci nazvanou *O rozvoji životní úrovně obyvatelstva Brněnského kraje (v letech 1954–1958)*. Jan Srůtka zde podává ucelený situační obraz růstu životní úrovně ve vymezeném období. Tím, že rozbor provedl v kraji vysoce průmyslovém s vyspělou zemědělskou výrobou, mají jeho teoretické závěry význam pro plánování v měřítku celostátním, zejména v ohledu metodickém. Práce přináší cenné podněty k rozpracování dlouhodobé koncepce rozvoje socialistické ekonomiky v CSSR. V září 1961 prošla Srůtkova práce před komisí vědecké rady University J. E. Purkyně oponentským řízením a byla uznána jako splněný dílčí úkol státního vědeckého výzkumu.

JUDr. Jiří Setinský, odborný asistent katedry politické ekonomie University J. E. Purkyně v Brně, obhájil v lednu 1962 kandidátskou práci před komisí vědecké rady Vysoké školy ekonomické v Bratislavě. Práce má název *Problém krize v buržoazní politické ekonomii ČSR*. Setinský rozebírá názory československých buržoazních ekonomů, zejména profesora